

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ โครงสร้าง พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ชื่อผู้เขียน นาย จูติวัตร พรหมแสน

วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสถียร ศรีบุญเรือง	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วสันต์ ศิริพุด	กรรมการ
อาจารย์ ดร. สังคม สุวรรณรัตน์	กรรมการ

บทคัดย่อ

ธนาคารพาณิชย์ไทยได้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาเคียงคู่กับเศรษฐกิจไทยมาเป็นเวลานานอย่างไรก็ตามในระยะหลังยังไม่มีธนาคารพาณิชย์ใหม่ใดเลยที่เปิดดำเนินการเพิ่มขึ้นทั้งที่ภาวะเศรษฐกิจของประเทศได้เจริญรุดหน้าไปค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2532 รัฐได้มีนโยบายที่จะเปิดเสรีทางการเงินขึ้นในประเทศไทย นโยบายดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในไทยเป็นอันมาก ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงโครงสร้าง พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ตลอดจนการเตรียมพร้อมของธนาคารพาณิชย์ไทยในการแข่งขันที่จะมีมากขึ้นในอนาคตภายหลังจากที่นโยบายเปิดเสรีทางการเงินสัมฤทธิ์ผล การศึกษานี้ใช้ข้อมูลภาคตัดขวางร่วมกับข้อมูลอนุกรมเวลาของธนาคารพาณิชย์ไทยจำนวน 15 ธนาคารและสาขารธนาคารต่างประเทศในไทยจำนวน 14 ธนาคารรวมเป็นจำนวนธนาคารที่ใช้ในการศึกษา 29 ธนาคารในช่วงปี พ.ศ. 2530 - 2536 มาเป็นข้อมูลในการศึกษา

ผลการศึกษาทางด้านโครงสร้างตลาด พบว่าตลาดของธนาคารพาณิชย์เป็นตลาดของผู้ขายน้อยราย (oligopoly) ที่มีการรวมตัวกัน (collusion) ในลักษณะสมยอมกัน อย่างไรก็ตามระดับการแข่งขันมีแนวโน้มการแข่งขันสูงขึ้นตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษา จากการศึกษานี้พบว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ได้เสียส่วนแบ่งตลาดไปให้กับธนาคารที่มีขนาดเล็กกว่าเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าธุรกิจธนาคารพาณิชย์มักมีอุปสรรคในการเข้ามาในธุรกิจของผู้ประกอบกิจการรายใหม่

(barrier to new entry) ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการประหยัดจากขนาดกิจการของผู้ประกอบการขนาดใหญ่ที่มีต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยต่ำกว่านั่นเอง

ผลการศึกษาพฤติกรรมของธนาคารพาณิชย์โดยวิธีการประมาณค่าจากวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสองชั้น โดยมีอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้เป็นตัวแปรตาม พบว่าเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่เป็นสัดส่วนต้นทุนที่ไม่ใช่อัตราดอกเบี้ยต่อปริมาณเงินลงทุนในหลักทรัพย์แล้ว ในกลุ่มสาขารณการต่างประเทศในไทยนั้นสัดส่วนต้นทุนที่ไม่ใช่อัตราดอกเบี้ยต่อปริมาณเงินลงทุนในหลักทรัพย์มีความสัมพันธ์ที่แปรผกผันกับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ ในขณะที่กลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยนั้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ ทั้งนี้เพราะกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงการศึกษามีหลักเกณฑ์การบริหารการเงินที่แตกต่างจากกลุ่มสาขารณการต่างประเทศในไทยมาก เพราะกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยไม่นิยมลงทุนในหลักทรัพย์มากดังเช่นกลุ่มสาขารณการต่างประเทศในไทย ในกรณีตัวแปรอิสระที่เป็นอัตราการกระจุกตัวทางด้านเงินให้กู้ พบว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่และกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางมีผลต่อการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ในลักษณะที่แปรผกผันกับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ ส่วนกลุ่มธนาคารอื่น ๆ ซึ่งเป็นกลุ่มธนาคารขนาดเล็ก และกลุ่มสาขารณการพาณิชย์ต่างประเทศในไทยให้ผลการศึกษาในลักษณะที่ว่าอัตราการกระจุกตัวทางด้านเงินให้กู้มีผลต่ออัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ ทั้งนี้เพราะในช่วงการศึกษาส่วนแบ่งตลาดเงินให้กู้ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้งสองกลุ่มแรกดังกล่าวได้ลดลงตลอดเวลา สำหรับตัวแปรอิสระที่เป็นความยืดหยุ่นของเงินให้กู้ต่ออัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้นั้นสามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ และกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางมีนโยบายเชิงรับ ในขณะที่กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก และกลุ่มสาขารณการต่างประเทศในไทยมีนโยบายเชิงรุก เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่เป็นอัตราดอกเบี้ยหลักทรัพย์ พบว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก และกลุ่มสาขารณการพาณิชย์ต่างประเทศในไทยมีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่อัตราดอกเบี้ยหลักทรัพย์ไม่มีผลต่ออัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ ทั้งนี้เพราะกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีความจำเป็นต้องลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาลซึ่งมักมีรายได้จากดอกเบี้ยหลักทรัพย์รัฐบาลต่ำในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มธนาคารอื่น ๆ เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการเปิดสาขาแห่งใหม่นั้นเอง

ผลการศึกษาผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยโดยมีสัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์เป็นตัวแปรตาม พบว่าตัวแปรอิสระที่เป็นสัดส่วนต้นทุนคงที่ต่อสินทรัพย์ไม่สามารถอธิบายสัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ของธนาคารได้ดีเพราะต้นทุนคงที่ของธุรกิจธนาคารนั้นมีสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับต้นทุนทางการเงินที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ธนาคารซึ่งแตกต่างจากธุรกิจประเภทอื่น ๆ ในกรณีตัวแปรอิสระที่เป็นอัตราการกระจุกตัวทางด้านเงินฝากจากการศึกษา

พบว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ และกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศในไทยไม่มีผลต่อสัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ ทั้งนี้เพราะส่วนแบ่งตลาดของกลุ่มธนาคารดังกล่าวนี้ ได้ลดลงตลอดในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา สำหรับสัดส่วนเงินฝากต่อสินทรัพย์และสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์ทั้งสองของธนาคารพาณิชย์ทุกกลุ่มจากการศึกษาพบว่า มีผลต่อสัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเงินฝากธนาคารที่เพิ่มสูงขึ้นนั้นจะส่งผลทำให้ต้นทุนทางด้านอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันเงินกองทุนที่เพิ่มขึ้นก็จะทำให้ธนาคารพาณิชย์สามารถทำการแสวงหากำไรจากการปล่อยเงินให้กู้ได้มากขึ้นจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์สามารถปล่อยกู้ได้ตามสัดส่วนของเงินกองทุนนั่นเอง ในกรณีตัวแปรอิสระที่เป็นสัดส่วนเงินให้กู้ต่อสินทรัพย์พบว่า มีเพียงกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางเท่านั้นที่สามารถอธิบายกำไรต่อสินทรัพย์ได้โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ทั้งนี้เพราะธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่จะไม่ตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามความเป็นจริง ทำให้หนี้เสียจำนวนมากไม่ได้ทำการตัดออกไป

ในการศึกษาฐานะทางการเงินพบว่าสาขาธนาคารต่างประเทศในไทยมีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจที่ดีกว่าธนาคารพาณิชย์ไทยแต่ยังมีข้อเสียเปรียบในเรื่องของฐานลูกค้าเงินฝาก ในขณะที่กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กของไทยจำเป็นต้องเพิ่มเงินกองทุนและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันให้มากขึ้น โดยการหาพันธมิตรทางธุรกิจทั้งจากภายในและภายนอกประเทศเข้ามาเสริมศักยภาพให้สูงขึ้น หรือทำการรวมกิจการ (merger) เพื่อรองรับการแข่งขันที่จะมีมากขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ตามข้อตกลงของแกตต์

ด้วยเหตุที่การแข่งขันทางด้านการเงินจะมีมากขึ้นตามแนวนโยบายของทางการและตามข้อตกลงของแกตต์ ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือ ธนาคารพาณิชย์ควรเร่งพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการหารายได้ที่ไม่ใช่อัตราดอกเบี้ย การปรับปรุงขั้นตอนในการบริหารและการบริการทางการเงิน และควรที่จะเปลี่ยนแปลงระบบบริหารงานระบบครบวงจรซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการควบกิจการ อีกทั้งเร่งพัฒนาบุคลากรทางการเงินซึ่งในอนาคตคาดว่าจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาได้ นอกจากนี้รัฐต้องเร่งหามาตรการในการช่วยเหลือสถาบันการเงินที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการเงิน

Thesis Title The Structure Conduct and Performance of Commercial Bank in Thailand

Author Mr. Titawat Promsen

Thesis For Master of Economics

Examining Committee :

Assist. Prof. Dr. Satiean Sriboonruang

Chairman

Assist. Prof. Vasant Siripool

Member

Lecturer Dr. Sangkom Suwannarat

Member

Abstract

The commercial bank has grown and developed simultaneously with Thai economy for a long time. Nevertheless no new commercial bank was allowed to reopen again despite the fact that Thai Economy has had a fairly high growth rate. However, in 1989 the government has liberalized the monetary policy in Thailand. Consequently, such policy will have an effect on business of the commercial bank. Therefore, this study is an attempt to investigate the structure, conduct and performance of banking system in Thailand in order to find the ways and means for domestic commercial bank to compete with others in the future, especially, during the period of time that the monetary policy was liberalized and implemented successfully. The data used in this study was the cross sectional and time series data collected during the period of A.D.1987 - A.D.1993 from 29 commercial banks operating in Thailand. 15 of which are Thai commercial banks meanwhile 14 are foreign banks.

In term of the banking structure, the research results show that the commercial banking system seem to be an oligopolistic structure which always has a collusion. However, the degree of competition trend to increase overtime during the study period. The larger size of commercial banks lose the market share of loan to the smaller one. Moreover, it was found that the banking system has a barrier to the new entry due to their economies of scale which the average cost of larger banks are always lower than the smaller one.

In term of the conduct of commercial banks, this study applied the two stage least - square method to trace the relationship between the loan interest rate as dependent

variable and the ratio between non - interest cost and the security investment of the commercial bank as independent variable. It was found that such relationship is negative for the foreign bank. Meanwhile for Thai commercial banks, it was found that the ratio between non - interest cost and the security investment have positive effect on the loan interest rate of the commercial bank. This is due to Thai commercial banks in the study period have the different method of financial management from the foreign banks. Thai commercial banks do not invest in the security as much as the foreign banks. However, the independent variable is the loan concentration ratio. It was found that the loan concentration ratio of the larger and medium size of banks had a reverse relationship with the loan interest rate. Meanwhile for the smaller size of banks and the foreign banks, the research results show that the loan concentration ratio had direct effect on the loan interest rate due to the loan market share of the later groups of banks had continuously increased during the study period. For the independent variable in term of the elasticity of loan. It was found that for the larger and medium size of banks, the elasticity of loan had a positive relation with loan interest ratio due to the conservative marketing strategy of the larger and medium size of banks whereas the smaller size of banks and the foreign banks had aggressive marketing strategy. For the independent variable in term of the security rate, it was found that the medium and smaller size of banks and the foreign banks, the security rate have a positive effect on the loan interest rate meanwhile the security rate of the larger size of banks have no effect on the loan interest rate. Since it is necessary for the larger banks to invest in the government bonds, which always have the lower interest rate, higher than the other banks.

In term of the performance of commercial banks. This study tried to estimate by the multiple regression technique which had the return of assets as the dependent variable. It was found that the ratio between the fixed cost and assets can not be used to explain the return on assets due to the proportion of fixed cost of commercial banks are less than their financial cost of banks which always have higher returns. Moreover, the fixed cost of the banks are different from the cost of other business. For the independent variable in term of the deposit concentration ratio, it was found that the larger size of banks and the foreign banks had no an effect on the return of assets since the account of the market share of deposit had continuously decreased during the study period. However, both of the deposit - assets ratio and the capital - assets ratio for all groups of commercial banks have an effect on the return of assets. This research results indicated that an increasing in deposit are causes of an increasing in the interest cost for bank, meanwhile an increasing in capital

fund are also causes of an increasing in profitability of loan. In the case of the independent variable in term of the loan - assets ratio, it was found that, only the medium size of banks, such variable had positively relate to the return on assets. This is due to most of commercial banks have the bad debt reserve position and such of bad debt do not cut out properly.

The investigation of financial statement found that the foreign bank 's potential are superior to Thai commercial banks. Meanwhile the foreign banks are inferior to the Thai commercial bank in term of a deposit customer 's base. It also necessary for the medium and the smaller banks to improve their capital and their competition 's ability through the means of association by associated with the domestic and foreign financial institution or by merger, in order to be able to compete much more in the future especially, during the period of time that an agreement of GATT was implemented.

According to the financial competition will be liberalized by the official 's policy to follow the agreement of GATT. Therefore, the commercial banks are necessary for being alert these changes. The preparation for the commercial banks are as follow : Firstly, to accelerate the development of the commercial banks 's potential in all aspect, especially, try to increase the portion of the non - interest income. Secondly, to improve the steps of management and financial services. Thirdly, to change the management structure from family business which always obstruct the merger. Lastly try to keep up the potential of financial employee who will be shortaged. Aside from the policy instruments as mentioned above, the government need to find out and implement some policy measures to help domestic financial institutions which affected by such liberalized monetary policy in the near future.